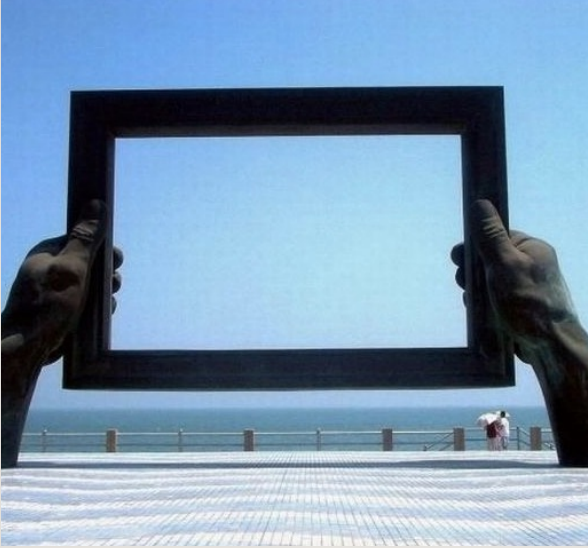

MESLEKİ REHBERLİK – II

MESLEKİ REHBERLİK NEDİR?

“Çocuklukta bir meslek fikrinin oluşmaya başlamasından itibaren yetişkinlikte bir meslek sahibi oluncaya dek geçen gelişim süreci boyunca, her dönemdeki mesleki gelişim görevlerinin sağlıklı bir şekilde başarılması için sunulan yardım hizmetleridir.”

MESLEKİ REHBERLİK KURAMLARI

- ✓ Meslek fikrinin nasıl doğup geliştiğini,
- ✓ Mesleki seçim ve kararın nasıl oluştuğunu,
- ✓ Kariyer sorunlarını,
- ✓ Psikolojik yardım sürecini,
- ✓ Sürecinin çıktılarını belirlemek için bir **ÇERÇEVE** sunar.

MESLEK SEÇİMİ VE GELİŞİMİ İLE İLGİLİ KURAMLAR

- Özellik (Trait)-Faktör Kuramı (Parsons, Williamson)
- Psikodinamik Kuramlar (Freud, Adler, Roe)
- Gelişimsel Kuramlar (Ginzberg ve ark., Super)
- Holland'ın Tipoloji Kuramı

ÖZELLİK (TRAIT)-FAKTÖR KURAMI

- ✓ **Frank Parsons (1900-1910)** tarafından geliştirilmiştir
- ✓ Meslek seçimi ile ilgili modern yaklaşımların en eskisidir.
- ✓ İnsanlar, kendi kişisel özellikleri ve yeterliliklerine uygun mesleklerle ilgilenirler.
- Herkes için “ideal bir iş” olduğuna vurgu yapar.
- Psikometrik ölçümlere (ör. Genel yetenek test bataryası) oldukça fazla önem vermiştir.

ÖZELLİK (TRAIT)-FAKTÖR KURAMI

- Bir kişiye iş bulabilmek için;
 - **Kişi Analizi:** Kişinin özelliklerinin ve tercihlerinin ölçülmesi; ilgi, yetenek, değer yargıları, fiziksel özellikler, zihinsel özellikler (IQ), sosyo-ekonomik özellikler
 - **Meslek Analizi:** Bir işin neler gerektirdiğinin değerlendirilmesi işle ilgili gerekli olan yetenekler, IQ düzeyi gibi.
 - **Bağdaştırma-Uzlaşma:** Yukarıdaki iki bilginin en uygun şekilde eşleştirilmesi

MESLEKİ DANIŞMA SÜRECİ

Hizmet alacak kişilerin özellikleri:

• Hiçbir seçim yapmamış olanlar
• Seçiminde kararsız olanlar
• Seçiminde realisttik olmayanlar
• İlgi ve yetenekleri arasında farlılık olanlar (Seçimleri yetenekleri ile örtüşmeyenler)

Mesleki Danışma Süreci

- Analiz etme-çözümleme
- Sentez-bütünleştirme
- Tanı-teşhis
- Tahmin-öngörü
- Danışma Sağlama
- İzleme

ÖZELLİK FAKTÖR KURAMINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER...

ÖZELLİK FAKTÖR KURAMINA YÖNELİK ELEŞTİRİLER...

- Psikolojik etmenler yok sayılmış
- Herkes için tek doğru bir meslek vardır anlayışı doğru olabilir mi?

ROE'NUN İHTİYAÇ KURAMI

- Meslekler, doyurulmamış psikolojik ihtiyaçları karşılamak için seçilir.
- Maslow'un kuramından etkilenmiştir.
- Erken çocuktaki **çevre, kişilik gelişimi ile meslek seçimi arasındaki ilişkiyi** incelemiştir.
- Doğuştan gelen psikolojik yatkınlıklar, güçlü ve zayıf yönler, ailenin çocuk yetiştirme biçimi ile etkileşime girer, bu durum ihtiyaçları ortaya çıkarır, ihtiyaçlar ise **bireyin belli iş gruplarına yönelmesine** neden olur.

ROE'NUN İHTİYAÇ KURAMI

- Bireyin ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirdiği stil, çocuklukta maruz kalınan aile stili ile ilgilidir.
- Her ailede baskın bir çocuk yetiştirme stili vardır.
- **Çocuk yetiştirme stilleri:**
 - **Çocuğa duygusal yoğunlaşma** (aşırı koruyuculuk ve aşırı talepkarlık arasında değişir).
 - **Çocuğa soğuk davranma** (duygusal olarak red ve ihmal etme arasında değişir).
 - **Çocuğun kabulü** (rahat kabul etme ve severek kabul etme arasında değişir).

ROE'NUN İHTİYAÇ KURAMI

- Anne-baba çocuk arasındaki ilişki, ilgi, ihtiyaç ve tutumları, bunlar da meslek seçimini belirler.
- **Koruyucu olan ailelerin çocukları** ödül ve geri bildirim sağlayan mesleklere yönelirler.
- **İhmal edilen çocuklar**, insanlardan uzak, nesnelere yönelik meslekleri seçerler.
- **Kabul edilen çocuklar**, ilgilerini dengeleyebilecekleri mesleklere yönelirler.

GİNZBERG VE ARKADAŞLARININ MESLEKİ GELİŞİM KURAMI

- ❖ Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma (1951) meslek seçimini **gelişimsel bakış açısından ele alan ilk isimler** olarak kabul edilmektedir.
- ❖ Ginzberg ve ark. göre, meslek seçimi büyük oranda **geri dönülemez bir süreçtir** ve bu süreçte bireylerin istekleriyle ona sağlanan olanakları uzlaştırılır.
- ❖ **Süreç**, meslek kararı vermenin **erlilik öncesi başlayıp 20'li yaşların başına kadar devam eden** zaman diliminde gerçekleştiğini ifade etmektedir.
- ❖ Seçim süreci, daima bireyin istekleri ile ona sağlanan olanaklar arasındaki **UZLAŞMAYI** içerir.

GİNZBERG VE ARKADAŞLARININ MESLEKİ GELİŞİM DÖNEMLERİ

- **Fantezi (Hayal) Dönemi (5–11 yaşlar)**
 - Keyfi seçimlerde bulunur. Zevk ilkesi ön plandadır. Yetişkinlerle özdeşleşme kurulur.
- **Deneme (Geçici) Dönem (11-17 yaşlar)**
 - **İlgi (11- 12 yaşlar):** Hoşlandığı ve hoşlanmadığı etkinlikleri ayırmaya başlar. İlgileri ön plandadır.
 - **Yetenek (13 – 14 yaşlar):** Kendi yeteneklerini ve mesleğe uygunluğunu daha fazla dikkate alırlar.
 - **Değer (15–16 yaşlar):** Kendi değerleri, yaşam değerleri ve meslekten beklentileri uyuşmaya başlar.
 - **Geçiş (17 yaş):** Seçimler geçici ve deneyseldir.
- **Gerçekçi Dönem (17–24 yaşlar)**
 - **Keşfetme Araştırma (17–18 yaşlar):** Meslek seçimi yapmasında yardımcı olacak bilgi ve yaşantılar edinmeye çalışır.
 - **Billurlaşma (19-21 yaşlar):** Daha önceki yaşanan süreçlerin birikimsel toplamıdır. Çeşitli faktörlerin değerlendirmesini yapar ve bir amaca bağlanır.
 - **Belirleme (21–24 yaşlar):** Kararın kesinleşmesi ve özel planlamayı kapsar.

SUPER'IN BENLİK KURAMI

- Super'e göre meslek seçimi, belli bir gelişim süreci içinde birey ile çevrenin etkileşimi sonucu oluşan **benlik** tasarımının bir mesleğe yansımasıdır.

***Benlik:** Öz varlık, birini kendisi yapan şey, onu diğerlerinden ayıran temel şey, ve bireyin kendisi ile ilgili algısı

SUPER'IN BENLİK KURAMI

- Super'a göre bir kimse meslek seçmekle o ana kadar geliştirmiş olduğu ben kavramını, kendini algılama biçimini uygulamaya koymuş olmaktadır
- Meslek benliğe ilişkin algıların bir ifadesi bir tür yansımasıdır.
- Birey olgunlaştıkça özü hakkındaki kavramları netlik kazanmaya başlar. Bu nedenle ergenlik döneminde verilen bir mesleğe yönelme kararı, aynı kararın orta yaşta verilmesinden çok farklıdır.
- Super, meslek gelişimini bir meslekte karar kılıp o alanda iş bulma aşamasından ileri götürmüş, normal hayatın sonuna kadar devam eden gelişme evrelerini de incelemiştir.

MESLEKİ OLGUNLUK

- Super (1957) mesleki gelişim evrelerinin herbiri için bireyden beklenen bazı tutum ve davranışlar tanımlamıştır. Bunlara “mesleki gelişim görevleri” denir.
- Mesleki gelişim ve mesleki gelişim görevleri “mesleki olgunluk” kavramını ortaya çıkarmıştır.
- Mesleki Olgunluğun Boyutları
 - 1. Meslek seçimine yönelik
 - 2. Tercih edilen meslek hakkında bilgi toplama ve planlama yapma
 - 3. Meslek tercihlerinin tutarlılığı
 - 4. Özelliklerinin billurlaşması
 - 5. Meslek tercihlerinde akılcılık

SUPER'IN MESLEKİ GELİŞİM SÜRECİ BASAMAKLARI

- 1. **Büyüme dönemi** (Doğumdan 14 yaşa kadar): *Ginzberg'in Fantezi dönemi*
- 2. **Araştırma (Keşfetme) dönemi** (14-24 yaşlar): *Ginzberg'in Geçici ve Gerçekçi Dönemi*
 - Deneme (14-17 yaşlar)
 - Geçiş (18-21 yaşlar)
 - Sınama ve izleme (22-24 yaşlar)
- 3. **Yerleşme dönemi** (25-44 yaşlar): *İşe yerleşme ve bağlanma*
- 4. **Koruma** (45-64 yaşlar): *Umutların gerçekleşmesi ve doyuma ulaşma*
- 5. **Çöküş** (65 yaş ve sonrası): *Gerileme, emeklilik*

HOLLAND'IN TIPOLOJİ KURAMI

- Birçok insan, benzerlikler dikkate alındığında, **altı kişilik tipinden birine yerleştirilebilir**. Bunlar; **gerçekçi, araştırmacı, artistik, sosyal, girişimci ve geleneksel** tipleridir.
- Altı kişilik tipinin karşılığı olan altı tür mesleki çevre vardır.
- İnsanlar sahip oldukları, **beceri, yetenek, tutum ve değerleri kullanmalarına olanak sağlayacak çevreleri ararlar**.
- Bireyin meslek seçimi davranışını; **kişilik tipi ve çevrenin** özellikleri arasındaki etkileşimi belirler.

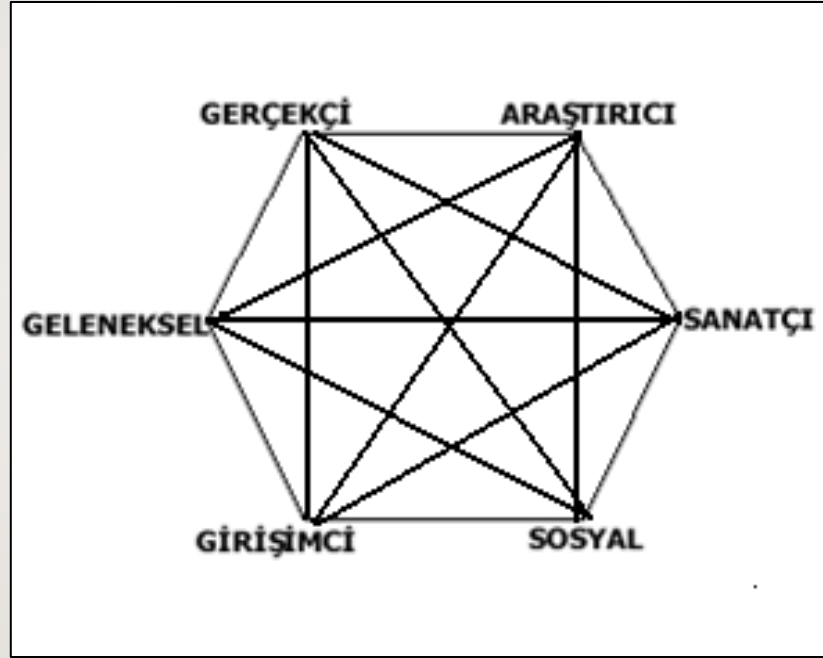
HOLLAND'IN TİPOLOJİ KURAMI

HOLLAND'IN TİPOLOJİ KURAMI

KİŞİLİK TİPİ	BELİRGİN ÖZELLİKLERİ	TİPİK MESLEKLER
GERÇEKÇİ	Sabırlı ve hoşgörölü, pratik, maddeci, erkeksi, antisosyal, uyumlu, içten, doğal, sabırlı, iç görüleri ve başarıma güdüleri fazla	Otomobil tamircisi-her çeşit araç teknisyeni , elektrikçi, mühendis, ziraat ile ilgili meslekler, beden eğitimi öğretmeni
ARAŞTIRICI	Entelektüel, analitik düşünce yapısına sahip, rasyonel, eleştirel, titiz, sabırlı, yöntemci, bağımsız, popüler olmaktan hoşlanmayan	Biyolog, genetikçi, matematikçi, kimyager, fizikçi, astronot, antropolog, tıp teknisyeni
ARTİSTİK	Heyecan ve coşkuları dengesiz, hayalci, fevri, karmaşık, sezgileri güçlü, bağımsız, duygusal, uyumlu olmayan, duyarlı ve etkileyici	Yazar, ressam, aktör, tiyatro sanatçısı, müzisyen, kompozitör, dekoratör ve mimar
SOSYAL	Yardımsaver, sorumluluk sahibi, sosyal işbirliğine yatkın, empatik, arkadaş canlısı, içten, sabırlı, nazik, anlayışlı	Sosyal hizmet uzmanı, rehabilitasyon danışmanı, psikolog, psikolojik danışman, halkla ilişkiler uzmanı, üniversite öğretim üyesi, öğretmen
GİRİŞİMCİ	Dışa dönük, enerjik, kendine güvenli, atılgan, fevri, ikna yeteneği yüksek, sabırsız, meraklı, maceracı, iyimser, sosyal, konuşkan	Satıcı, pazarlamacı, komisyoncu, menejer, politikacı, avukat
GELENEKSEL	Dikkatli, titiz, itaatkar, tutarlı, esnek olmayan, düzenli, sabırlı, vicdanlı, özdenetimli, hayal gücünden yoksun, dengeli	Banka veznedarı, kütüphaneci, daktilograf, postacı, muhasebeci, kitapçı, finans elemanı

HOLLAND'IN TIPOLOJİ KURAMI

ETKİNLİK

Holland'ın Mesleki İlgil/Tercih Envanteri

<https://uskudar.edu.tr/tr/kariyer-testi>

- 1) Linki aç
- 2) Soruları cevapla
- 3) Kayıt ol ve sonuçlarını gör